

Өміржанов Е.Т.
**Қазақстан Республикасында
конституциялық реформа
жасаудың кейбір теориялық
негіздемелері**

Ұсынылып отырған ғылыми мақала Қазақстан Республикасының қолданыстағы Конституциясына қазақстандық қоғамның даму ерекшеліктерін ескере отырып сәйкес өзгерістер мен толықтырулар енгізу турасындағы пікірлерді қамтиды. Мақала авторы, ең алдымен, мемлекеттің атауын Қазақ Республикасы деп өзгертуге қатысты өз ұстанымын ортаға салады. Ол унитарлық мемлекеттегі парламенттің құрамында қанша палата болуы қажеттігі жайлы ойлар мен көзқарастарға талдау жасайды. Сонымен қатар, автор қолданыстағы Конституцияға нақты өзгерістер енгізу арқылы елімізде президенттік-парламенттік республика құру мүмкіндігін де жан-жақты талқылайды. Автор Қазақстандағы сот жүйесінде орын алған соңғы реформаларға тоқталып, сот жүйесін дамыту оның дербестігін қамтамасыз ету жайлы идеяларға тоқталып, Конституциялық Сот құру қажеттілігіне тоқталады. Мақала соңында Қазақстандағы саяси мемлекеттік қызметшілердің өз қызметі үшін жауапкершіліктерін Конституция нормаларымен бекіту туралы пікір білдіріледі.

Түйін сөздер: Конституция, Парламент, Конституциялық Кеңес, Конституциялық Сот, президенттік-парламенттік республика.

Omirzhanov Ye.T.
**Some theoretical aspects of
constitutional reform in Republic
of Kazakhstan**

Recommended research paper comprises the views of the introduction of amendments and additions to the current Constitution, taking into account the peculiarities of development of Kazakhstan's society. The author argues in favor of renaming the name of our state of the Republic of Kazakhstan in the Kazakh Republic. He analyzes the views and opinions about the number of chambers of the Parliament in a unitary state. Also, the author shared opinions about the possibilities and making changes to the existing constitution with the purpose to create a presidential-parliamentary republic. The author focuses on the recent reforms in the judiciary, also, stops at the idea of the development of the judiciary and ensure its independence as well as the creation of the Constitutional Court. At the end of the article, the author shares the opinion of the consolidation rules in the Constitution with regard to responsibility for the political civil servants of the Republic of Kazakhstan.

Key words: The Constitution, the Parliament, the Constitutional Council, the Constitutional Court, presidential-parliamentary republic.

Омиржанов Е.Т.
**Некоторые теоретические
аспекты проведения
конституционных реформ
в Республике Казахстан**

Рекомендуемая научная статья учитывает мнения о внесении изменений и дополнений в действующую Конституцию с учетом особенностей развития казахстанского общества. Автор статьи приводит аргументы в пользу переименования названия нашего государства из Республики Казахстан на Казахскую Республику. Анализирует мнения и взгляды о количестве палат Парламента в унитарном государстве. Наряду с этим автор разносторонне делится мнением о возможностях внесения изменений в действующую Конституцию с целью создания президентско-парламентской республики. Автор акцентирует внимание на последних реформах в судебной системе, останавливается на идеи развития судебной системы и обеспечения ее независимости, а также создания Конституционного Суда. В конце статьи автор делится мнением о закреплении норм в Конституции в отношении ответственности для государственных политических служащих Республики Казахстан.

Ключевые слова: Конституция, Парламент, Конституционный Совет, Конституционный Суд, президентско-парламентская республика.

**ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНДА
КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ
РЕФОРМА ЖАСАУДЫҢ
КЕЙБІР ТЕОРИЯЛЫҚ
НЕГІЗДЕМЕЛЕРІ**

Кез-келген ел өз тәуелсіздігін алған соң отарлық қамытын алып тастап, жаңа бағыттағы даму жолын таңдайтыны жайлы ақпаратты тарихтан көптеп кездестіруге болады. Отарлық қамытынан құтылған соң Қазақстан да дербес мемлекет ретінде өзінің даму бағытын айқындады, өзінің мемлекеттік нысанын бекітті. Тәуелсіздік жылдарында 1993 және 1995 жылдары екі рет Конституция қабылданып, соған сәйкес көптеген конституциялық реформалар жүзеге асырылды. Қабылданғанына жиырма жыл толған қолданыстағы Қазақстан Республикасының Конституциясы осы уақыт ішінде өз деңгейінде мемлекеттің тұрақтылығы мен мемлекеттік басқару аппаратының күшеюіне тиімді негіздеме болған құжат бола алды. Жиырма жыл ішінде Конституцияға енгізілген үш реткі өзгертулер мен толықтырулар көбіне мемлекетті басқару мәселелеріне байланысты болды деп айтуға болады. Осы жылдар бойында қордаланған көп мәселелер еліміздің шикізат экспортына негізделген экономикалық әлеуетінің кеміп, дүниежүзілік дағдарыс аясында үлкен экономикалық қиындықтарға ұшырауы Конституция мен еліміздің саяси ұстанымдары жайлы жаңаша көзқарастардың қалыптасуына әсер етті. Сонымен қатар, мемлекет билігі қабылдаған кейбір экономикалық маңызы бар шешімдерді іс жүзіне асыру үшін де қолданыстағы Конституцияға кейбір өзгерістер мен толықтыру қажеттігі жайлы ең жоғарғы деңгейде ұсыныстар да айтылды. Ел Президенті Н.Ә. Назарбаев «Қазақстан Конституциясының 20 жылдығы» атты конференцияда: «Қазақстанды әлемнің қаржы орталықтарының біріне айналдыру мақсатында елде 78 заңнама, соның ішінде Конституцияның баптары мен басқа да заңдарға өзгерістер енгізіледі» деп мәлімдеген болатын [1, 1 б.]. Осы мақалада мен де өз тарапымнан қолданыстағы Конституцияға жаңа заман талаптарына сай ел болашағы үшін маңызы бар мәселелер бойынша өзгерістер мен толықтыру енгізу жайлы өз пікірімді ортаға салғым келді.

Еліміздің Конституциясына қатысты, ондағы нақты бір институттардың ерекшеліктері жайлы көзқарастар, ой-пікірлер әртүрлі ғылыми және публицистикалық материалдарда тәуелсіздіктің алғашқы жылдарынан бері жарық көріп жүр. Еліміз тәуелсіздік алған уақыттарда Конституцияның қандай

болуы жайлы, қай бағытта мемлекетті басқару нысанын құру қажеттігі турасындағы идеялар көптеп талқылауға түскен еді. Сондай тәуелсіздікпен қатар туындаған идеялардың бірі Республикалық Азат қозғалысы атынан ұсынылған ғалым Сәкен Өзбекұлының Конституция жобасы болатын. 1991 жылдың қаңтарында Азат газетінің №1 санында Қазақ Республикасының Конституциясы жобасы атты құжаттың мәтіні жарияланып, көпшілік талқысына салынған еді. Қазір зер сала отырсақ осы жобада ұсынылған кейбір мәселелердің дәл бүгінгі күні еліміз үшін аса маңызға ие болып отырғанына көз жеткізе аламыз. Мысалы, осы жобада С. Өзбекұлы алғаш рет мемлекеттің заң шығарушы органына Ұлттық Мәжіліс атауын берген. Жобаның 43 бабына сәйкес Қазақ Республикасында мемлекеттік өкіметтің жоғарғы және тек жалғыз заң шығаратын органы Ұлттық Мәжіліс болып табылады [2, 207 б.]. Автор жоғарғы заң шығарушы органы бір палаталы және жылына екі рет шақырылатын ескі кеңестік типтегі Жоғарғы кеңес үлгісінде ұсынған. Әсіресе, С. Өзбекұлының мемлекет атауын Қазақ Республикасы, ал, мемлекеттік тілді тек қазақ тілі ретінде бекіту туралы ұсынысы бүгінгі күн үшін аса маңызды ойлар болып табылады.

Менің пікірімше, қолданыстағы Конституцияның кейбір тарауларынан нақты орын алған жағдайларға байланысты және ел болашағының жарқын болуы үшін өзгерістер мен толықтырулар енгізу объективтік қажеттілік болып табылады. Бұл өзгерістер өз кезегінде еліміздің басқару нысанын өзгертуге, мемлекеттік билік тармақтары арасындағы өзара тепе-теңдік пен тежемелік қағидасын нақты орнықтыруға, кейбір адам құқықтарын жүзеге асыру тетіктерін күшейтуге, кейбір мемлекеттік басқару органдарының маңызын айқындауға байланысты болуы тиіс.

Бүгінгі күні орын алып отырған экономикалық дағдарыс жағдайында мемлекет үшін ең тиімді қадамдардың бірі аса үлкен көлемдегі мемлекеттік аппаратты қысқартып, мемлекеттік қызметшілердің сапасына мән беру екендігін ескерсек қысқартуды еліміздің заң шығарушы органынан бастау орынды болар деген пікірдемін. Еліміздегі заң шығарушы органның құрамының екі палаталы болуы жөнінде әртүрлі пікірлер бар, дегенмен, соңғы уақыттарда оның бір палаталы болуының дұрыстығын заңгер ғалымдар да ашық айтуда. Профессор Э.Б. Мұхамеджановтың пікірінше, құрылғанына жиырма жылдан асқан екі палаталы парламенттің

қызметі нәтижесінде заңдардың сапасы жақсара қойған жоқ [3, 3 б.]. Сондықтан, еліміздің халқының ұлттық құрамының өзгеріске ұшырағандығын және унитарлы мемлекет үшін бір палаталы заң шығарушы органның жеткілікті екендігін ескеріп, Конституциясы бойынша жоғарғы заң шығарушы органы Сәкен Өзбекұлы ұсынған нұсқада «Ұлттық Мәжіліс» деп атап, оның бір палаталы болуын орнықтырған жөн болар еді. Осы тұста мемлекеттің ең жоғарғы заң шығарушы органының құрамы мен құрылымын өзгеріске ұшыратуда оның тұрақты түрде жұмыс істеуі қажеттігін айта кеткен жөн.

Қолданыстағы Конституцияның 51-бабының 1 тармағы бойынша мәжілістің тоқсан сегіз депутатын сайлау жалпыға бірдей, тең және төте сайлау құқығы негізінде жасырын дауыс беру арқылы жүзеге асырылады. Мәжілістің тоғыз депутатын Қазақстан халқы Ассамблеясы сайлайды. Осы тұста аталмыш баптың Қазақстан халқы Ассамблеясының мүшелеріне екі рет парламент депутаттығына үміткерлерді сайлау құқығын бергендігін, бұл өз кезегінде Қазақстан халқы Ассамблеясы мүшелерінің өзге азаматтардан артықшылығын бекітетін норма екендігін айта кеткім келеді. Жалпы алғанда, Конституция арқылы негізгі мақсаты қазақ халқының топтастырушы рөлін арқау ете отырып, қазақстандық патриотизм, Қазақстан халқының азаматтық және рухани-мәдени ортақтығы негізінде қазақстандық азаматтық бірдейлікті және бәсекеге қабілетті ұлтты қалыптастыру процесінде Қазақстан Республикасында этносаралық келісімді қамтамасыз ету болып табылатын, заңды тұлға құрмай, Қазақстан Республикасының Президенті құратын, мемлекеттік ұлттық саясатты әзірлеуге және іске асыруға ықпал ететін мекеме мүшелеріне елдің жоғарғы заң шығарушы органының депутаттарын сайлауға айрықша құқық беру құқықтық тұрғыдан болсын, саяси жағынан болсын дұрыс емес қадам болды. Демократиялық қоғамда әр ұлт өкілінің өз ұлттық санасының жаңғыруына мүдделі болып, өз ұлттық негіздеріне бас бұратындығын ескерсек Қазақстан халқы Ассамблеясының Қазақстанды мекен ететін әртүрлі диаспоралардың әлеуметтік, мәдени, рухани және т.б. мәселелерімен айналысушы қоғамдық ұйым ретінде қоғамға әкелер пайдасының зор екендігін айта кеткім келеді. Ал, Конституцияға сәйкес өзгерістер енгізу арқылы Ұлттық Мәжіліске үміткерлерді сайлау тек партиялық тізім бойынша жалпыға бірдей, тең және төте сайлау құқығы негізінде жасырын дауыс беру арқылы жүзеге асы-

рылатындығын бекіту қажет. Сонымен қатар, заң шығарушы орган құрамында әртүрлі партия өкілдерінің болатындығын ескеріп олардағы шешім қабылдау ерекшелігіне байланысты, жалпы депутаттық корпусы қамтамасыз етудің мемлекеттік бюджетке салмағын да басшылыққа алып депутаттардың жалпы санын 113 етіп бекіту дұрыс болар еді.

Қолданыстағы Конституцияның басты ерекшелігі оның елімізде күшті Президенттік билікті бекітуінде болып отыр. Қазақстан Республикасы дербес ел ретінде даму бағытын айқындауда нарықтық экономика құруды басшылыққа алып, мемлекет нысанын 1993 жылы 28 қаңтарда қабылданған алғашқы Конституция бойынша парламенттік республика ретінде орнықтырған болатын. Дегенмен, елде орын алған жағдайларды ескеріп 1995 жылы 30 тамызда қабылданған Конституция авторлары мемлекет нысанын президенттік республика ретінде орнықтыруды ұсынған еді. Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында ел үшін маңызды мәселелерді шешуде парламенттік биліктен қарағанда күшті президенттік биліктің орнығуы объективтік қажеттілік болды. Осыған қатысты академик С.З.Зиманов келесідей пікір білдірген еді: «Күшті мемлекет» және «күшті Президенттік билік» түсініктерін шатастырмау қажет. Қазақстан ең болмағанда ішкі ұйымдастырылуы жағынан күшті мемлекет болуы үшін бірнеше онжылдықтар қажет болады, ал, күшті Президенттік билік бүгін керек. Мен Президент мемлекет басшысының және Үкімет басшысының қызметін қоса атқаруы қажет деген пікірдемін – бұл бүгінгі жағдайда күшті Президент билігін қамтамасыз етудің ең дұрыс нұсқасы» [4, 223 б.]. Соңғы жылдары еліміздің дербес мемлекет ретінде өзін орнықтырып, жалпы ішкі ахуалы жақсарғанын ескеріп президенттік-парламенттік басқару нысанына өту мәселелері жоғарғы деңгейде көтеріліп жүр. 21 мамыр 2007 жылғы Конституцияға енгізілген өзгерістер арқылы елімізде президенттік-парламенттік республика орнатуға алғашқы қадамдар да жасалған болатын. Осы енгізілген өзгерістерге сәйкес үкімет басшысының парламенттегі көпшілік дауыспен бекітілуі, үкімет басшысын тағайындауда Президенттің саяси партиялардың фракцияларымен кеңесуі парламент мәртебесін күшейтуге жасалған қадамдар болып саналады. Дегенмен, бұл енгізілген өзгерістер күшті президенттік билікті нақты тежеу мүмкіндігін бере алмады. Еліміздің басқару нысанын аралас республика ретінде бекіту үшін ондағы Президе-

нтке берілген өкілеттіктердің кейбірін шектеуге тура келеді. Қолданыстағы Конституцияның 40-бабының 3-тармағы бойынша бекітілген Республика Президентінің мемлекеттік биліктің барлық тармағының келісіп жұмыс істеуін және өкімет органдарының халық алдындағы жауапкершілігін қамтамасыз ету мүмкіндігі оның өзге билік тармақтарынан жоғарғы өкілеттіктерге ие болып, тіпті оларға кейбір мәселелерде тікелей ықпал ету мүмкіндігін орнықтырады. Бұл өз кезегінде президенттік республикадағы билік тармақтарының тәуелсіз, дербес әрекет етуіне кедергі келтіретін фактор болып табылады. Себебі, классикалық президенттік басқару нысанында (АҚШ Конституциясы бойынша) билік тармақтарына жоғары тұрған ең жоғарғы лауазымды тұлғаның болуы қажет емес, ешбір билік тармағы бір-біріне тәуелді болмауы тиіс және ешқайсысының өзге билік тармақтарына ықпал етіп, оларға жоғарыдан әсер ету мүмкіндігі болмауы қажет. Сонымен қатар, бұл жағдай билік тармақтарының өзара тепе-теңдігі мен тежемелік қағидасының жүзеге асырылуына ең үлкен кедергі болып отыр. Осы тармақты алып тастау арқылы әр билік тармағының тек Конституция мен заңдар алдында жауаптылығын және олардың өзара тепе-теңдік және тежемелік қағидасының жүзеге асырылуын орнықтыруға болады.

Қолданыстағы Конституцияның 53-бабы 3-тармағына сәйкес, Парламент Президентке оның бастамасы бойынша әр Палата депутаттары жалпы санының үштен екісінің даусымен бір жылдан аспайтын мерзімге заң шығару өкілеттігін беруге хақылы. Бұл норма арқылы Президенттің заң шығару билігіне араласуына мүмкіндік берілген, ал, бұл өз кезегінде Президенттің барлық билік тармақтарына жоғарыдан ықпал етуінің бір тетігі болып табылады. Президенттік-парламенттік республикадағы Парламенттің заң шығару билігі саласында өкілеттілігін күшейту үшін президенттің заң шығару қызметіне араласуына мүлдем жол берілмеуі тиіс, сондықтан, Конституциядағы 53 баптың 3 тармағы мүлдем алынып тасталғаны жөн.

Сонымен қатар, президенттік-парламенттік басқару нысанын құру үшін парламенттің ел үшін маңызды мәселелерді шешудегі өкілеттіліктерін кеңейту қажет. Ең алдымен, билік тармақтарының тепе-теңдігін қамтамасыз етіп, Президенттің тек атқару билігіне қатысты өкілеттілігін бекіту керек. Еліміздегі сот билігі тармағының Президентке тәуелсіз болуы үшін Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының Төрағасын және

судьяларын Жоғары Сот Кеңесінің кепілдемесі негізде Парламент Мәжілісі сайлауы тиіс. Ал, жергілікті және басқа да соттардың төрағалары мен судьяларын Жоғары Сот Кеңесінің кепілдемесі бойынша Жоғары Сот төрағасы қызметке тағайындағаны жөн. Бұл өз кезегінде сот билігінің ешкімге тәуелсіз болып, тек Конституция мен заңдар негізінде қызмет етуіне жол ашады.

Кез-келген елдің Конституциясында жеке тұлға мен билеуші топқа арналған бап болмауы тиіс, себебі, Конституция сол мемлекеттің ұзақ жылдар бойына, тіпті мәңгілікке негізгі заңы болып қалады. Ал, белгілі бір кезеңде мемлекет тарихында орын алған жекелеген тұлғалар мен билеуші топтар тарих сахнасынан кеткен соң оларға арналған Конституция баптарын өзгертуге тура келеді.

4 қазан 1958 жылы бесінші республика қабылдаған Франция Конституциясының жетінші тарауының 56-63 баптары Конституциялық Кеңеске арналған. Қазіргі қолданыстағы Конституция бойынша әрекет етуші Қазақстан Республикасының Конституциялық Кеңесіне де осы Конституцияның 6 бөлімінің 71-74 баптары арналған. Егер Конституциялық Кеңестің атқарған қызметіне келер болсақ, онда аталған органның жиырма жылдық атқарған істері бойынша есептік жолдауына назар аударған орынды болар еді. Оған сәйкес, жиырма жыл барысында Конституцияның нормаларын ресми түсіндіру туралы 100-ден астам өтініш қаралып, олар бойынша 80-нен астам нормативтік қаулы қабылданды. Конституциялық Кеңестің Республика соттарының ұсыныстарын қарауы конституциялық заңды нығайтуда елеулі болып табылады. Келіп түскен 66 ұсыныстың 28-і қорытынды шешім қабылдай отырып, мән-жайы бойынша қаралды [5, 2 б.]. Нақты бір мемлекет тәжірибесіне сүйене отырып жеке мемлекетті қалыптастыру арқылы оның сот билік тармағына тиесілі қызметтерді атқаруына жол беру арқылы сот билігінің мәртебесіне жанама түрде нұқсан келтіру мүмкіндігін де ескерген жөн болар еді. Көпшілік демократиялық мемлекеттерде Конституцияға байланысты мәселелерді, әртүрлі орын алған жағдайларға байланысты түсіндірме беру жұмыстарын Конституциялық Сот атқаратындығын ескерсек, Конституцияның 72 бабы бойынша бекітілген Конституциялық Кеңестің атқаратын қызметтерін Қазақстан Республикасының Жоғарғы Сотының құрамында «Конституциялық Алқа» құрып соған беру арқылы еліміздегі сот билігінің де мәртебесін арттыруға болар еді. Бұл өз кезегінде Жоғарғы

Соттың конституцияға байланысты туындаған барлық мәселелерді қарауға өкілеттігін арттырса, екінші жағынан қосымша жоғарғы конституциялық орган құрудың қажет еместігін көрсете алады. Қолданыстағы Француз Конституциясының 9 тарауы Жоғарғы Сот Палатасы деп аталып, онда Президент пен үкімет мүшелерінің қылмыстық жауапкершілікке тартылу негіздері айқын көрсетілген. Менің пікірімше, Француз Конституциясына негіздеп Президент пен үкімет мүшелерінің, саяси мемлекеттік қызметшілердің өздері қызмет ету барысындағы және қызметінен кеткеннен соң айқындалған қылмыстары үшін жауапкершілікке тартылуын Конституциямен бекітіп, оны қарауды Жоғарғы Сотының құрамында құрылған Конституциялық Алқаға беру арқылы еліміздегі қордаланған көптеген мәселенің шешімін табуға болар еді.

Қазақстан халқының әлі де болса бір ұлттық идеология маңайында ұйыспағандығын, кейбір аумақтарда нақты бір ұлт өкілдерінің саны жағынан басымдығын ескеріп, облыс және Астана мен Алматы әкімдерін тағайындау, биліктің орталықтандырылған сипатының сақталуы әлі де өз маңыздылығын жоймағандығын айта кеткім келеді. Мұндағы ең маңызды мәселе әлі де болса әртүрлі деңгейдегі әкімдердің өз қызметі барысында қабылдаған шешімдері мен атқарған істері үшін дербес жауаптылығының толық айқындалмағандығы болып отыр. 25.11.2015 жылы қабылданып 1 қаңтардан бастап күшіне енген Қазақстан Республикасының №416-V «Мемлекеттік қызмет туралы» заңы бойынша саяси қызметші саяси мақсаттар мен міндеттерді жүзеге асыруға жауапты тұлға, бірақ, оның қандай жағдайда өз қызметі үшін жауап беретіндігін, оны жауапкершілікке тарту тетіктері заңмен айқындалмаған. Облыс және Астана мен Алматы әкімдерінің өз қызметі барысында тікелей Президенттің саясатын жүзеге асырушы лауазым иелері екендігін ескерсек, олардың жасаған құқық бұзушылықтары үшін жауапкершілікке тартылуын Конституция нормаларымен бекіту жергілікті басқарудың алға жылжуын қамтамасыз етері сөзсіз.

Тәуелсіздіктің 25 жылдық тарихында көптеген жетістіктерге жетуге негіз болған қолданыстағы Конституцияға жаңа уақыт талабына сай, президенттік-парламенттік республика орнықтыру үшін өміршең толықтырулар мен өзгерістер енгізу – уақыт талабы. Сондықтан, осы мәселеге қатысты ойлар мен идеяларды сараптап, тиімді шешім қабылдау бүгінгі мемлекеттік биліктің құзырындағы мә-

селе болып табылады. Әрине, жоғарыда айтылған ойлар тек ұсыныстық сипаттағы балама идеялардың бір парасы ғана, еліміздің Ата заңына тиісті өзгерістер енгізу үшін көптеген озық ойлар мен идеялар негізге алынатындығы сөзсіз. Бүгінгі күні халықаралық аренада өзін демократиялық, құқықтық, зайырлы және

әлеуметтік мемлекет ретінде таныта алған еліміз болашақта қолданыстағы Конституциясына президенттік-парламенттік республика құру үшін қажет өзгерістер мен толықтырулар енгізу арқылы өзінің демократиялық қағидалар негізінде өмір сүруге қабылеттілігін тағы да дәлелдей түсері сөзсіз.

Әдебиеттер

- 1 Қазақстан Президенті ел Конституциясына өзгеріс енгізілетінін хабарлады // IRAN kazakh Radio:30.08.2015, – URL: kazakh.irib.ir>жаналықтар/тмд/item/48591, Accessed: 27.02.2016.
- 2 Өміржанов Е.Т. Азат қозғалысы және Қазақстанның саяси-құқықтық ой-пікірінің тарихы. – Алматы: Print-S, 2009. – 278 б.
- 3 Мухамеджанов Э.Б. Нужно ли реформировать Парламент Республики Казахстан? //Zakon.kz: 15.09. 2015, – URL: zakon.kz>...nuzhno-li-reformirovat-parlament.html, Accessed: 27.02.2016.
- 4 Зиманов С.З. Конституция и парламент Республики Казахстан. – Алматы: Жеті-Жарғы, 1996. – 357 с.
- 5 «Қазақстан Республикасындағы конституциялық заңдылықтың жай-күйі туралы» Конституциялық Кеңес жолдауы // ҚР Конституциялық Кеңесінің сайты: 16.06.2015, – URL: ksrk.gov.kz>kaz/resheniya/?cid=5&rid=973, Accessed: 27.02.2016.

References

- 1 Kazakstan Presidenti el Konstitutsyasina ozgeris engiziletinin habarladi // IRAN kazakh Radio:30.08.2015, – URL: kazakh.irib.ir>zanaliktar/tmd/item/48591, Accessed: 27.02.2016.
- 2 Omirzhanov Y.T. Azat qozqalisi jane sayasi-ququqtik oi-pikirdin tarihi. – Almaty: Print-S, 2009. – 278 b.
- 3 Muhamedjanov E.B. Nuzhno li reformirovat Parlament Respubliki Kazakhstan? //Zakon.kz: 15.09. 2015, – URL: Zakon.kz>...nuzhno-li-reformirovat-parlament.html, Accessed: 27.02.2016.
- 4 Zimanov S.Z. Konstitutsya I parlament Respubliki Kazakhstan. – Almaty: Jeti Jargi, 1996. – 357 s.
- 5 «Kazakstan Respublikasindagi konstitutsyalik zandiliktin jai-kuyi turali» Konstitutsyalik Kenes joldauy.//KR Konstitutsyalik Kenesinin sayti: 16.06.2015, – URL: ksrk.gov.kz>kaz/resheniya/?cid=5&rid=973, Accessed: 27.02.2016.